

hatóan sokszorosa az ország bármely területén levő erdőkének. A látogatók által az erdőkbe kihordott szemét, az erdőszelek szennyezettségi aránya is így viszonyul az országos jellemzőkhöz. *Csupán a budai hegyvidék erdeibe 5500—6000 m³ szemetet hordanak ki*, amelyből mintegy 3000—3500 m³ takarítható el gépi technológiával. A fennmaradó mennyiség összegyűjtése kézi munkát kíván. Az eltakarított szemét jó része rekultiválásra váró, elhagyott bányaudvarokon vár betemetésre és csak 600—800 m³ kerül személtlerakóhelyekre.

Közjóléti munkánk részeként propagandakiadványokban ismertetjük a Pilis természeti értékeit, s megpróbáljuk a látogatók figyelmét felhívni azok megőrzésére, a védelem jelentőségére és módjaira, hogy erdőterületeink az elkövetkező években is megőrizték az életminőség javítását célzó funkciókat.

A BUDAPESTI ERDŐKÉRT

IFJ. DR. SOLYMOS REZSŐ

Az erdők környezetvédelmi, üdülési, turisztikai hasznát ma még nem tudjuk a fahasználathoz hasonlóan, pénzben kifejezni. Ennek ellenére vitathatatlan, hogy az elmúlt években jelentősen megnőtt a társadalom érdeklődése erdeink közjóléti szolgáltatásai iránt. Az ország üdülőerdeinek 14⁰/₀-a Budapesten található.

Erdészetünk alapfeladata az erdők tartamos fenntartása, egészségének megőrzése. Erdőállományainkkal úgy kell gazdálkodnunk, hogy növekedjen erdeink stabilitása és a különböző károsítókkal szembeni ellenállóképessége. Ökológiai adottságainkat az erdők többcélú hasznosításának igényével, de az üdülési-közjóléti célt előtérbe helyezve kell olyan módon hasznosítani, hogy az ökonomiailag is megfeleljen napjaink követelményeinek.

A budapesti erdészet 3860 ha üzemi és 930 ha megmaradt zöldövezeti területen gazdálkodik. Az erdők a budai oldalon nagyrészt összefüggőek, a pesti oldalon szétszórta helyzeteknek el. Erdőgazdálkodási lehetőségeinket és módszereinket alapvetően meghatározza az, hogy az üzemi területek 13 fővárosi kerületben találhatók. A tagok átlagos nagysága 19 ha, az erdőrésztelké 4 ha. A 139 db, 1 ha-nál kisebb és a 377 db, 1—5 ha-os erdőrészlet is jól mutatja, hogy tevékenységünk nagymértékben eltér más, hagyományos erdészetektől. A zöldövezeti erdősítések területe természetvédelmi tulajdonában van, de az erdőtelepítési és ápolási munkákat a

budapesti erdészet végzi. A 930 ha zöldövezeti erdőtelepítés 10 fővárosi kerületet érint.

A *faállományok élőfakészlete megközelíti a 600 ezer m³-t*. Évi folyónövedéke 5,4 m³/ha. Éves fakitermelésünk 1 ha-ra vetítve nem haladja meg az 1,4 m³-t, ami körülbelül egyharmada az országos átlagnak. A budai oldalon a középkorú és az idős állományok dominálnak. A pesti területeken erdeink fele még nem érte el a tisztítási kort, mivel itt — a zöldövezeti program keretében — közel 900 ha új erdőt telepített az erdészet. Az erdőterület 28⁰/₀-a tölgyes, 3⁰/₀-a bükkös, 11⁰/₀-a cseres, 15⁰/₀-a akácós, 14⁰/₀-a fenyves.

Erdőink egészségi állapotáról megállapítható, hogy a környezeti ártalmak hatására, egyre növekvő károsodások jelentkeznek. Több tényező együttes hatására: erdeinkben a biológiai egyensúly felbomlott. Az elmúlt években fokozott mértékben jelentkezett a légszennyezés és az utak melletti sófelhalmozódás káros hatása. A pesti oldalon a vízrendezés jelentős talajvízszint-csökkenést okozott. Az emberi beavatkozásokon kívül, a budai tölgyesekben is jelentős a kocsánytalan tölgy hervadásos betegségének hatása. Mindezek eredményeként, napjainkban mintegy 12 000 m³ lábon száradt, vagy a pusztulás jeleit mutató fa áll területeinken. Erdőink egészségi állapotát alapvetően befolyásolja még a nagyarányú sarjeredet, valamint a — több mint 400 ha-t kitevő — 100 évesnél lényegesen idősebb, túltartott faállomány.

A fővárosi erdők korosztálymegoszlása látszólag kedvező képet mutat. A problémát az jelenti, hogy a 100 évesnél idősebb állományok több mint háromnegyede a II. és a XII. kerületben található. A legkedveltebb kirándulóhelyeken, a Jánoshegyen és a Hárshegyen a túltartott állományok egybefüggő, nagyobb tömböket alkotnak. Ezek jellemzően 140–160 évesek. Ezt a kedvezőtlen állapotot az idézte elő, hogy az erdőt féltő, az erdőért aggódó, jó szándékú, de hozzá nem értő emberek mindig tiltakoztak a fák kivágása ellen.

A biológiai vágáskor teljesen olyan tartalmat kapott, hogy „ameddig a fa él, fenn kell tartani”. Mindezek következményeként, a természetes felújítás lehetősége elveszett. Az egyre ritkuló állományok alatt fokozatosan felverődött a kóris. Mire egyes erdőrészeket felújításra kerültek, az anyaállomány már nem volt képes megfelelő magtermésre, de a lehullott magból kikelő csemete sem tudott a sűrű kórisal versenyezni. Természetszerű erdeink felújítását a természetes, őshonos fafajokkal, mesterséges úton végezték el.

Napjaink erdőfelújításait is alapvetően erdeink egészségi állapota határozza meg. *Véghasználat címén jellemzően az egészségügyi termelések dominálnak.* A túltartott és kiritkult állományokat a végvágás előtt, amennyiben lehetőség van rá, alátelepítjük. Nagy területen ösztetűgő végvágást az erdészet nem végez. A közeljövőben 1 ha-nál nagyobb végvágást nem tervezünk.

A budapesti erdészet gazdálkodásában a fahasználat az erdőművelési és parkfenntartási tevékenység kiszolgáló jellegű ágazatává vált. Termelési értékét tekintve is elmarad az előző két ágazat mögött. A hagyományos fahasználati munkával szemben a fővárosban a fák kivágása jelentős mértékben szétaprózódik. Egészen speciális problémákat jelent a fő közlekedési utak melletti fák kivágása, az erdeinket behálózó, különböző létesítmények megkímélése. Sok esetben csak a forgalom leállításával lehet a fákat biztonságosan ledarabolni, a kivágott fák sem maradhatnak sokáig a kitermelés helyén, mivel a parkerdő jellegét csak így lehet megőrizni. A szállítási és közlekedési gondok sem lebecsülendők. A kitermelt faanyag több mint kétharmadát a főváros — sokszor csúcsforgalommal érintett — útjain kell elszállítani.

A kitermelésekkel érintett területeken egyre fokozódó követelmény a rendezett környezet minél gyorsabb kialakítása.

Budapesten valamennyi erdő elsődlegesen üdülési-közféljéti funkciót lát el. *A sétautakkal sűrűn behálózott, parkerdei berendezésekkel felszerelt erdőterületek éves parkfenntartási költsége meghaladja a 10 millió forintot.* Ennek az összegnek közel egyharmadát a kirándulók és az erdők közelében lakó emberek által szétszórta szemét összegyűjtésére és elszállítására fordítjuk. A 250 hulladékgyűjtőn kívül 30 erdészeti konténert üzemeltetünk. A fennmaradó keret 160 km sétaut, 500 pad, 70 pad—asztal garnitúra, 30 esőház, 250 hulladékgyűjtő, 8 autóparkoló, 5 kilátó, 8 erdei sportpálya, 8 játszótér fenntartásához biztosít pénzügyi fedezetet.

Erdőművelési munkáinkat is a nagymértékű területi szétszórtság jellemzi. A pesti oldal feladatai a síkvidéki erdőműveléshez hasonlítanak. A budai oldalon már egészen sajátos problémákkal is kell számolni. Itt — sok más erdészettől eltérően — *erdősítéseinket nem a vad, hanem az erdőt látogató emberek károsítják.* A „táposási kár” egyes területeken munkánkat megsokszorozza. A budapesti erdők felújítása ráfordításos elszámolás alapján történik, ami egyben azt is jelenti, hogy az egyes munkaműveleteket, költségeket erdőrésztelenként tartjuk nyilván. A zöldövezeti erdőtelepítések kis hányada ráfordításos, nagyobb része egységáras elszámolású. Az erdősítések befejezése után az erdőnevelési munkák egységárasak. Az erdőművelés egyik alapfeladata a csemetetermesztés. 7 ha-os csemetekertünkben a cser, a kocsánytalan és a kécsányos tölgy generatív csemetetermesztése mellett, kocsánytalan tölgy vegetatív előállításával is foglalkozunk.

Szólni kell egy igen szerény termelési értékű, de jelentős kapacitást lekötő ágazatunkról. Ez az ágazat a „vadászat”. Azért nem vadgazdálkodásról beszélünk, mert a vadlét szám „le”-vadászásáról van szó, mivel a *vaddisznó az elmúlt években jelentősen megszorodott.* A gondot az okozza, hogy az erdősélekkel határos, lakott területek között jelentős zöldfelület (elvadult telkek, gyümölcsösök, kiskertek, sportpályák) található. A vaddisznók egy része ezeken a területeken él és jelentős károkat okoz. Kilövésük szinte megoldhatatlan, mivel lakott területekről van szó. Így 1988-ban megkezdtük az élő vad befogását. A lakosság egy része fél a vadtól, másik része félti a vadat. A száraz időszakokban és gyümölcsérés idején jelentős a vadkár.

A budapesti erdészet sajátos ágazata még a területrendezés. Ez az ágazat a

különböző területhatárok kijelölését, területmegosztásokat, terület átadás-átvételeket intéz. Feladata még a területbérletek lebonyolítása, bányarekultivációk előkészítése, alaptérképek beszerzése stb.

A budapesti erdészet sokszínű tevékenységét az erdészkerületekben 11 erdész végzi öt műszaki vezető irányításával. Az adminisztratív munka három munkatársunk feladata. Alkalmazotti állományunk átlagéletkora alig haladja meg a 30 évet. Az erdészet tevékenysége alapvetően a fővárosi emberek minél kedvezőbb környezeti feltételeihez járul hozzá. Ezt mutatja az is, hogy 44 milliós termelési érték mellett, csak 2,7 milliós eredményt tervezünk.

A budapesti erdők kezelése, fenntartása *jelentős társadalmi kontroll* mellett

folym. Az emberek érdeklődése egyre fokozódik az erdővel kapcsolatos dolgok iránt. Éppen ezért, fontos feladatnak tartjuk, hogy az embereket időben tájékoztassuk aktuális feladatainkról. Nagy súlyt kell helyeznünk arra, hogy az erdőt védő embereket meggyőzzük munkánk szakmai megalapozottságáról, elsősorban a fakitermelések szükségességéről. A különböző társadalmi szervezetekkel és a sajtóval napi kapcsolatban állunk azért, hogy közös célunkat, az emberi élet minőségének kedvezőbbé tételét — melyhez hozzá tartozik a Budapestet körülölelő erdőterületek fejlesztése — minél jobban szolgálhassuk. Munkánkat jelentősen segíti, hogy a Fővárosi Tanács V. B. rendszeresen napirendre tűzi a budapesti erdők helyzetét, fejlesztésük további feladatait.

A FŐVÁROS ZÖLDÖVEZETI ERDŐTELEPÍTÉSEI 1975—1986 KÖZÖTT

BARANYI KATALIN

A főváros zöldövezeti erdőtelepítésének gondolata és szükségessége 1973-ban, Pest—Buda—Óbuda egyesítésének centenáriuma alkalmával fogalmazódott meg. Ennek megvalósítása érdekében a Fővárosi Tanács és a MÉM az Állami Erdőrendezőiségek műszaki irodájától megrendelte a szükséges tanulmányterv elkészítését. A terv — amely részletesen foglalkozott a főváros környezeti adottságainak, birtokviszonyainak stb. felmérésével — koncepciója szerint egy belső, a közigazgatási határon belüli (kb. 5000 ha-os) és egy külső, az agglomerációban elhelyezkedő erdőgyűrűvel növelné a főváros és környékének erdősültségét.

A kiviteli tervek elkészítésére a MÉM Budapesti Állami Erdőrendezőisége kapott megbízást. A kivitelezést a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság budapesti erdészete, valamint a Felsőbabádi Állami Gazdaság és a Kertészeti Egyetem vállalta. A földterületet részben a budapesti érdekeltségű termelőszövetkezetek biztosították, másrészt az állami tartalék területek kerültek erdősítésre. A termelőszövetkezetekkel az erdőgazdaság „Társasági szerződés”-ben rögzítette a kölcsönös jogokat és köteleességeket. A tervezéshez és kivitelezéshez szükséges előkészítő tárgyalások 1975-ben kezdődtek el. 1113 hektárra készült el a kiviteli tervdokumentáció. *A megvalósulás első éve 1976, eddig elkészült 959,1 ha.* A további munkát nagymértékben akadályozta, hogy egyre kevesebb az erdősítésre felajánlott terület.

Mivel a legváltozatosabb termőhelyű területek kerültek átadásra, a tervezésnek is ehhez kellett alkalmazkodnia (például patak menti ligeterdő-telepítés, szeméttelep-rekultiváció stb.). Mivel a fővárosban elsődleges szempont a pihenő-üdülő erdő kialakítása, a fafajmegválasztás is ezt az irányt tükrözte (sok díszcserje, fenyő, szomorúfűz stb. telepítésére került sor). Munkánk során olyan objektív nehézségek is felmerültek, melyekkel a tervezés során nem lehetett számolni. Ilyen volt például a patakszabályozás a telepítés után,